

Nr 20.

Utlåtande i anledning av väckta motioner dels om en utredning angående vissa frågor rörande brandväsendet, dels ock om viss ändring i brandlagen.

Tredje lagutskottet har till behandling förehaft tre inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen inom första kammaren nr 316 av herr Nilsson, Hjalmar, m. fl., ävensom inom andra kammaren nr 227 av herrar Dickson och Cassel samt nr 396 av herr Petterson i Degerfors m. fl.

Yrkandena i motionerna återgives i det följande.

Över motionerna har utskottet i den ordning § 46 riksdagsordningen angiver inhämtat yttrande av riksbrandinspektören. På begäran av utskottet har därjämte yttranden över motionerna avgivits av Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen.

De i motionerna I: 316 och II: 396 behandlade frågorna.

I motionerna I: 316 och II: 396, vilka är likalydande, föreslås, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa om en utredning, omfattande dels frågan om översyn och modifiering av de nuvarande brandförfattningarna, dels frågan om brandförsvarets inre organisation, dels ock vissa i motionerna berörda särskilda spörsmål angående brandväsendet.

Motionärerna framhåller inledningsvis i sin motivering, att 1944 års brandlagstiftning innefattade väsentligt skärpta krav på kommunernas brandförsvär. Kommunernas kostnader för brandförsvaret var år 1939 13 miljoner kronor, år 1945 21 miljoner kronor, år 1947 34 miljoner kronor samt år 1952 omkring 50 miljoner kronor. Härefter anföres i motionerna följande.

Den förstärkning av brandförsvaret som skett har av många skäl varit angelägen. Kostnaderna ha emellertid stegrats i sådan takt, att en noggrann granskning av förhållandena inom brandförsvaret och av möjligheterna till billigare verksamhet måste ske. Den hittillsvarande utvecklingen synes nämligen i hög grad ha präglats av alltför schematiska bestämmelser och av en hårdtagning i tillämpningen, som medfört en icke försvarbar ökning av utgifterna. Över huvud taget synes man varken i förberedelserna till 1944 års lag eller vid tillämpningen av bestämmelserna från tillsynsmyndigheternas sida ha tillräckligt beaktat sådana arbetskrafts- och ekonomiska synpunkter, som med nödvändighet måste prägla kommunernas verk-

samhet även på detta område. Kommunerna synas sålunda ha tvingats genomföra en snabb och dyrbar expansion av brandförsvaret utan att ha beretts tillfredsställande möjligheter att undersöka eller pröva alternativa utvägar och utan att erhålla beaktansvärda råd eller förslag beträffande den mest ekonomiska formen för brandförsvaret.

Sedan nu lagbestämmelserna och normalbrandordningen varit i tillämpning så lång tid, att vissa slutsatser borde kunna dragas av de gjorda erfarenheterna, synes det lämpligt att få verkställd en översyn av brandlagstiftningen och normalbrandordningen i syfte att öka möjligheterna för kommunerna att vidta sådana lokala anordningar, som med hänsyn till omständigheterna kunna vara försvarade och som kunna bidra till att minska kostnaderna för brandförsvaret. Det synes därvid vara en angelägenhet av största vikt att få till stånd en sådan utredning, som kan ge anvisningar om brandförsvarets inre organisation, dess effekt och ekonomi. Det borde vara ett förstahandsintresse även för staten att brandväsendet erhåller den mest ekonomiska utformningen. I anslutning härtill borde även övervägas, huruvida brandförsvaret i sin nuvarande utformning med hänsyn till brandskadornas lokala förläggning är avvägt på lämpligaste sätt och i vad mån det förebyggande brandskyddet är tillfredsställande ordnat med hänsyn till brandskadornas art och fördelning. Det torde numera finnas vissa möjligheter att på ett bättre sätt än tidigare statistiskt undersöka dessa frågor.

Andra spörsmål av vikt i dessa sammanhang är frågan om samhällets olycksfallsberedskap, närmast med avseende på ambulansväsendet och anordningsanordningarna. Ambulansväsendet har i stor utsträckning förlagts till brandkårerna, där det påtagbart bidragit till ökningen av antalet brandmän. Frågan är emellertid om detta är den organisatoriskt och ekonomiskt bästa lösningen. De avsevärda löneskillnaderna mellan t. ex. en ambulansförare och en brandman tala bland annat i annan riktning. I fråga om alarmeringsanordningarna bör erinras om förslaget till en samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst (SOU 1951:19). Av betydelse synes ytterligare vara att få klarhet över det inflytande, icke minst i fråga om den enskilda kommunens brandförsvär, som synes utövas genom brandförsäkringsbolagens taxepolitik och andra åtgärder.

I y t t r a n d e n a tillstyrkes motionärernas begäran om utredning.

Styrelsen för Svenska stadsförbundet yttrar.

Frågorna om brandväsendet och brandlagstiftningen ha berörts i ett flertal artiklar i Svenska stadsförbundets tidskrift. Utvecklingen på brandväsendets område har nämligen varit sådan, att man från kommunernas sida kommit att visa allt större intresse för ett mera rationellt och förbilligt brandväsende. Liksom motionärerna har man i diskussionen gjort gällande, att kostnaderna drivits i höjden av anledningar, som icke ha haft med frågan om en ur brandförvarssynpunkt motiverad utveckling av brandförsvaret att skaffa. Från kommunernas sida har man funnit det i hög grad angeläget att få en allsidig belysning av dessa spörsmål liksom av vissa andra närliggande spörsmål, t. ex. samordningen av eldsläckningstjänsten kommunerna emellan, frågan om brandförsäkringsbolagens inflytande på brandväsendets utformning m. m. Styrelsen får därför understryka, att det från kommunal synpunkt är ett synnerligen starkt intresse att få till stånd en sådan utredning, som avsetts i motionerna I: 316 och II: 396. Av särskild vikt är, att

utredningen icke begränsas enbart till frågor om brandlagstiftningen utan att utredningen — på vilket sätt den än må komma att bedrivas — får tillfälle att pröva de praktiska formerna för brandförsvarets och räddningstjänstens verksamhet, så att man på så sätt kan få anvisningar om rationella och ekonomiska former för brandväsendet.

Styrelsen för Svenska landskommunernas förbund anför.

Den upprustning av brandskyddet, som åsyftades genom 1944 års lagstiftning, var av behovet påkallad icke minst för landsbygdens vidkommande. Under upprustningens genomförande har icke saknats friktionsanledningar. På landskommunalt håll har man understundom ansett att länsbrandinspektören med länsstyrelsen bakom sig drivit kraven utöver vad som kan vara rimligt. Särskilt har man pekat på att ett hela kommunen omfattande effektivt brandskydd i vissa fall är ekonomiskt ogenomförbart till följd av avstånds- och kommunikationsförhållanden. Styrelsen håller för sannolikt, att i åtskilliga fall fackmannaintressena fått göra sig för starkt gällande gentemot de kommunal- och samhällsekonomiska. Framför allt torde tillsynsmyndigheterna — såsom framhålles i motionerna — icke alltid ha tagit hänsyn till de starkt ökade personalkostnader, som blivit en följd av de senaste årens avtalsrörelser.

Om icke andra viktiga kommunala uppgifter skola bli eftersatta, är det enligt styrelsens mening nödvändigt att vid brandförsvarets fortsatta utbyggnad taga större hänsyn än hittills till kostnaderna. Eftersom brandskyddet är en kommunal angelägenhet, borde här närmast ankomma på kommunerna och deras sammanslutningar att sörja för den nödvändiga fortlöpande rationaliseringen. Men brandlagstiftningen är så detaljrik, att en av kommunerna själva eftersträvad rationalisering icke kan ernås annat än i samband med en översyn av lagstiftningen och dennas tillämpning.

Styrelsen anser därför tiden vara mogen för den utredning, som begäres i motionerna I: 316 och II: 396. Med hänsyn till att brandförsvaret nu i stort sett fått en försvarlig utbyggnad och till att vi efter kommunsammanslagningen ha större och mera handlingskraftiga förvaltningsenheter än vid tiden för lagstiftningens tillkomst, torde det vara naturligt att en utredning rent allmänt bör syfta till en förenkling av lagstiftningen.

Svenska brandkårernas riksförbund och *Svenska brandskyddsföreningen* har gemensamt avgivit yttrande över förevarande motioner. De anför följande.

Till bedömande av frågan om önskvärdheten eller nödvändigheten av att underkasta brandförsvaret och särskilt kostnaderna därför ny utredning må här först nämnas några siffror ur Sveriges officiella statistik.

År 1920 uppgingo brandförsäkringsbeloppen till 32,9 miljarder kronor och de utbetalade brandskadeersättningarna till 50,3 miljoner kronor. Detta innebar, att ersättningarna nämnda år utgjorde 1,5 ‰ av brandförsäkringsbeloppen.

År 1951, d. v. s. det sista år för vilket försäkringsstatistiken är avslutad, voro motsvarande siffror 175,8 miljarder kronor resp. 85,4 miljoner kronor, d. v. s. skadeersättningarna utgjorde 0,5 ‰ av brandförsäkringsbeloppen.

För år 1952 beräknas brandförsäkringsbeloppen till ungefär 200 miljarder kronor samt brandskadeersättningarna till omkring 110 miljoner kronor.

Under detta år torde sålunda ungefär samma relation ha rått mellan brandförsäkringsbelopp och ersättningar som under 1951.

De relativa brandskadorna ha alltså i Sverige under de tre senaste decennierna gått ner med omkring två tredjedelar. Detta förhållande har även återspeglats i försäkringsbolagens premiesättning. Brandförsäkringspremierna utgjorde sålunda år 1920 2,7 ‰ av brandförsäkringsbeloppen, under det att premierna för år 1952 i likhet med vad som var fallet år 1951 beräknas bli omkring 1 ‰ av försäkringsbeloppen.

Därest försäkringstagarna således nu skulle betala samma medelpremie som år 1920 — det är, då ett mera systematiskt brandskyddsarbete började både på det släckande och det förebyggande området — skulle svenska folket årligen betala omkring 1,7 ‰ av 200 miljarder kronor, d. v. s. omkring 340 miljoner kronor mer om året i brandpremier än vad som nu är fallet. Detta belopp är således den bruttominskning, som uppkommit genom minskade relativa brandskador.

Under de av motionärerna nämnda åren 1939, 1945 och 1947 har medelpremien varit 1,4 ‰. Från år 1947 har sänkningen av medelpremien fram t. o. m. år 1952 varit omkring 0,4 ‰. Allmänheten har således för år 1952 erlagt ett sammanlagt premiebelopp som är omkring 80 miljoner kronor lägre (0,4 ‰ × 200 miljarder) än om samma medelpremie skulle ha beräknats som för åren 1939—1947. Även under de senaste åren har således premienivån väsentligt sjunkit.

Anledningarna till den betydande nedgång i de relativa brandskadorna, som ägt rum under de sista tre decennierna, och den möjlighet till sänkta brandförsäkringspremier, som därigenom uppkommit, äro givetvis flera. I första hand har medverkat en med tiden allt mera markerad övergång till brandsäkert eller brandhärdigt byggnadsmaterial. Nya principer för samhällsplaneringen, syftande till en mera spridd bebyggelse, vilket anses önskvärt ur sociala och andra synpunkter, ha medverkat. Men härtill kommer den betydande och ständigt fortgående förbättring av det förebyggande och det släckande brandskyddet, som ägt rum och som måste anses ha i hög grad påverkat nedgången i de relativa brandskadorna.

Riksförbundet och Brandskyddsföreningen äro emellertid ense med motionärerna om att det förebyggande brandskyddet ännu knappast kan anses tillfredsställande ordnat. Visserligen bedrives på detta område ett intensivt upplysnings- och propagandaarbete icke minst av Brandskyddsföreningen, av brandbefälet samt av brandförsäkringsanstalterna och deras stora tekniska personal, men mycket återstår säkerligen, innan det förebyggande brandskyddet i Sverige kan sägas vara tillfredsställande ordnat.

Av ovannämnda statistik framgår, att brandförsäkringsvärdena ökat rekordartat snabbt under de tre senaste decennierna. Detta gäller särskilt storindustrien. Brandskadornas omfattning är numera i mycket hög grad beroende på ett relativt litet antal storeldsvådor, som nästan uteslutande drabbar industri- och magasinsrisker. Faran för storeldsvådor är för dessa i hög grad beroende av byggnadssätt och sektionering. Här har under senare år den statliga byggnadsregleringen i hög grad bidragit till att försvåra genomförande av sådana byggnadstekniska brandskyddsåtgärder, som äro önskvärda för att hindra katastrofeldsvådor. Framställningar om att få utföra så enkla och nödvändiga brandskyddsåtgärder som uppförandet av brandmurar för att sektionera brandfarliga träbyggnader med mångmiljonvärden ha ofta avslagits, vilket i flera fall resulterat i att till synes obetyd-

liga brandtillbud utvecklats till miljonskador. De oreglerade magasinssområdena, där »tråkåkar» ofta innehålla miljonvärden, innebära även betydande faromoment för katastrofeldsvådor.

Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen anse, att de statistiska uppgifter, som återgivits i det föregående, icke giva fog för den uppfattningen, att någon minskning av brandväsendets effektivitet nu kan medgivas. Riksförbundet och Brandskyddsföreningen anse dock, att den av motionärerna föreslagna utredningen bör komma till stånd. Otvivelaktigt finnes inom det släckande brandförsvaret ett utrymme för rationaliseringsåtgärder. Samarbetet mellan närliggande kommuner torde kunna väsentligt utbyggas utöver vad som nu är fallet med högre effektivitet och begränsning av kostnaderna som resultat. I detta sammanhang bör jämväl uppmärksammas den betydelse, som en effektiv och ändamålsenlig alarmering spelar för brandförsvarets verksamhet. Det förslag, som redan föreligger utarbetat angående samhällets olycksfalls- och säkerhetstjänst, synes ur denna synpunkt förtjäna det största intresse. Riksförbundet och Brandskyddsföreningen vilja understryka angelägenheten av att detta förslag snarast göres till föremål för slutligt ställningstagande.

Beträffande ambulansväsendets organisation anse vi i likhet med motionärerna, att denna fråga bör utredas. Det bör emellertid framhållas, att sammankopplingen av ambulansväsendet med brandkårerna ingalunda är förenad med enbart olägenheter.

Vad beträffar det förebyggande brandskyddet må framhållas önskvärdheten av att lättnader genomföras i den statliga byggnadsregleringen i fråga om sådana byggnadstekniska åtgärder, som uppenbarligen äro nödvändiga för brandskyddets stärkande inom större industri- och magasinrisker.

Slutligen må här framhållas önskvärdheten av att vid en eventuell utredning uppmärksamheten ägnas den betydande brandkatastroffara, som ofta föreligger inom större oreglerade magasin- och hamnområden.

Riksbrandinspektören yttrar bland annat följande.

Ett intensifierat arbete i fråga om det förebyggande brandförsvaret (brandskyddet) är av utomordentligt stor betydelse och kan i sin mån på lång sikt sett verka starkt kostnadsbesparande. Ju mindre riskerna äro för elds uppkomst och spridning, desto mer kan eldsläckningsorganisationen reduceras med den reservationen, att antalet brandfarliga risker icke ökar i alltför hög grad. Riksbrandinspektören, som icke vill motsätta sig att en översyn av brandlagstiftningen verkställas, vill i detta sammanhang särskilt peka på nödvändigheten av förbättrad brandsyn samtidigt som vidgade möjligheter skulle beredas skorstensfejare att verkställa brandsyn i samband med sotningen, varjämte han skulle medgivas rättighet att utfärda förelägganden. Det förhåller sig så att ett sotningsmonopol för närvarande spontant växer fram på landsbygden, innebärande sålunda att kvalificerade och välutbildade skorstensfejare mänskligt att döma inom en relativt nära framtid torde finnas i praktiskt taget varje kommun i landet. Brandsynen, som för närvarande utgör en icke oväsentlig utgiftspost för kommunerna, skulle genom de antydda vidgade befogenheterna för skorstensfejaren i icke ringa grad förbilligas, varjämte, på sätt nyss antytts, brandskyddet skulle avsevärt förbättras. Slutligen må framhållas i detta sammanhang, att en ytterligare förbättring av brandbefällets utbildning å det förebyggande brandförsvarets område väsentligt skulle bidraga till att förbättra denna del av brandförsvaret.

I fråga om motionärernas uttalande i fråga om ambulanstjänsten är det riktigt att denna i stor utsträckning förlagts till yrkesbrandkårerna. Riksbrandinspektören vill erinra därom, att ambulanstjänsten i första hand är en hälsovårdsuppgift. Därest brandförsvaret fränhändes ambulanstjänsten, skulle kostnaderna uppenbarligen i icke ringa grad kunna minskas. Ur brandförsvarets synpunkt har ambulanstjänstens förläggande till brandkårerna den fördelen, att brandmännen utbildas för körning av utryckningsfordon under ofta påfrestande förhållanden och därigenom erhålla förbättrad lokalkännedom.

En utgiftpost, som för många kommuner blivit betungande, är brandstationsbyggena. Det har i många fall visat sig, att brandstationer såväl i städerna som på landet utformats omotiverat stora och dyrbara, vilket givetvis drivit kostnaderna i höjden.

Riksbrandinspektören vitsordar, att kommunernas kostnader ökat därigenom att borgarbrandkårernas personal hårdare bundits genom beredskap i hemmet eller på hemorten. Såvitt riksbrandinspektören kunnat finna, är dock denna beredskap ofrånkomligen nödvändig om ett minimum av garanti över huvud skall finnas för snabbast möjliga släckningsinsats.

— — —
Under åberopande av vad sålunda anförts får riksbrandinspektören för sin del tillstyrka, att en översyn av brandlagstiftningen och normalbrandordningarna verkställes, närmast i syfte att — utan att försämra standarden — åstadkomma en rationalisering och effektivisering av brandförsvarsorganisationen. En dylik utredning skulle kunna leda till icke blott ett förbilligande utan jämväl ett förbättrande av det nuvarande brandförsvaret.

Den i motionen II: 227 behandlade frågan.

1944 års brandlag ger i 9 § regler beträffande kommuns skyldighet att lämna släckningshjälp vid brand inom annan kommun. Dessa regler saknar motsvarighet i äldre författningar. 9 § lyder:

Efter framställning av brandchef i kommun, där brand tagit eller hotar att taga större omfattning, är annan kommun pliktig lämna släckningshjälp i den utsträckning brandchefen i den kommunen prövar möjlig utan att skäligen hänsyn till dess egen säkerhet åsidosättes.

För kostnad, som åsamkats kommun i anledning av framställning om släckningshjälp, är kommunen berättigad erhålla skäligen ersättning. Kunna kommunerna icke enas om ersättningen, skall denna fastställas av länsstyrelsen i det län, där branden utbrutit.

I motionen II: 227 yrkas, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t efter erforderlig utredning måtte för riksdagen framlägga förslag om sådan ändring i brandlagen att i motionen framförda synpunkter berörande 9 § brandlagen tillgodoses.

Till stöd för sitt yrkande anför motionärerna bland annat följande.

Erfarenheten har visat att 9 § fått en alltför snäv utformning. I lagrummet nämnes såsom enda förutsättning för rekvisition av släckningshjälp

att brand tagit eller hotar att taga större omfattning. Det finnes emellertid andra situationer där hjälp kan erfordras från annan kommun. Den egna kåren kan tillfälligt vara ur stånd att snabbt komma till brandplatsen, eller grannkommunen kanske har brandplatsen i omedelbar närhet medan den egna kåren har lång väg dit. En strikt tillämpning av 9 § i dess nuvarande lydelse lämnar icke utrymme för hjälp i dylika situationer. Det synes oss därför angeläget att bestämmelserna i detta hänseende ändras på sådant sätt att större anpassning till de skiftande situationerna ernås.

De olägenheter, som hittills uppkommit vid tillämpningen av 9 §, kan undvikas om släckningshjälpen organiseras genom släckningsavtal mellan kommunerna. Brandförvarsutredningen (SOU 1942:10), vars förslag ligger till grund för brandlagen, utgick från att den ömsesidiga släckningshjälpen skulle i förväg planläggas. En dylik planläggning har ej i tillräcklig utsträckning kommit till stånd, oaktat ersättning för släckningskostnad i regel endast utgår till brandkår, som upptagits i plan, godkänd av riksbrandinspektören. Det gäller att åstadkomma en intensivare samverkan mellan olika kommuners brandkårer. De nuvarande släckningsavtalen begränsar i vissa fall denna samverkan till viss del av en kommun på grund av de där intagna ersättningsreglerna. De bör därför kompletteras med bestämmelser om att ersättning för släckningskostnad även utgår om brandplatsen ligger utom det i avtalet angivna släckningsområdet. Utryckningen bör även få ske utan rekvisition från viss befattningshavare.

Enligt 9 § andra stycket är hjälpande kommun berättigad erhålla skäligen ersättning för kostnad som åsamkats kommunen. Tvist om ersättningsbeloppet avgöres av länsstyrelsen. Brandförvarsutredningen uttalade (s. 84) att en normaltaxa borde fastställas genom riksbrandinspektörens försorg för beräkning av ersättningarna. Den av brandinspektionen fastställda taxan benämnes emellertid »maximitaxa», vilket torde ha medverkat till att ersättningsbeloppen kommunerna emellan i regel utgår enligt denna taxa även om de verkliga kostnaderna är högre. Under senare år har i synnerhet personalkostnaderna avsevärt stigit över maximitaxans nivå. En förnuftig tillämpning av 9 § skulle främjas om taxebeloppet motsvarade de verkliga kostnaderna.

Av yttrandena är fyra tillstyrkande, nämligen de av Svenska stadsförbundet, Svenska landskommunernas förbund, Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen. Riksbrandinspektören däremot avstyrker utredning i fråga om bestämmelserna i 9 § brandlagen.

Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen anför i gemensamt yttrande.

I likhet med motionärerna anse vi, att 9 § brandlagen har erhållit en alldeles för snäv utformning. En delegering av rekvisitionsrätten torde endast vara brandförsvaret till gagn.

Riksförbundet och Brandskyddsföreningen ha — vilket även framhållits i yttrandet över motionerna nr 316 i första kammaren och nr 396 i andra kammaren — den åsikten, att det otvivelaktigt finnes ett utrymme för rationaliseringsåtgärder inom det släckande brandförsvaret. Samarbetet mellan närliggande kommuner torde kunna väsentligt utbyggas utöver

vad som nu är fallet med högre effektivitet och begränsning av kostnaderna som resultat.

Som exempel kan nämnas följande. En stor och viktig industri ligger i en mindre kommun som gränsar till en större stad. Vid eldsvåda i denna industri skall f. n. kommunens brandkår först alarmeras och denna kårs brandchef eller eldsläckningsledare i sin tur rekvirera hjälp från den närliggande större brandkåren. Dyrbara minuter, som kunna vara av synnerlig betydelse för släckningens fullföljande, gå härigenom förlorade. Denna olägenhet skulle elimineras, därest den, som upptäcker brand inom en sådan industri, erhöle rättighet att direkt alarmera den större brandkåren. Andra exempel kunna åberopas som skäl för en uppmjukning av nu ifrågasatt lagbestämmelse.

Båda organisationerna dela dessutom helt den uppfattningen, som motionärerna framfört angående den s. k. »maximitaxan». Ersättning för lämnad släckningshjälp bör enligt organisationernas mening utgå med belopp motsvarande de verkliga kostnaderna. Ett nytt förslag till taxa har utarbetats av riksbrandinspektören, som däröver inhämtat Riksförbundets yttrande. Med hänsyn till att enligt förslaget bland annat personalkostnaderna skulle ersättas med belopp, som enligt Riksförbundets mening icke motsvarade de verkliga kostnaderna, har förbundet emellertid icke kunnat biträda det av riksbrandinspektören utarbetade förslaget.

Riksbrandinspektören kan icke dela motionärernas uttalande därom att 9 § skulle ha erhållit en alltför snäv utformning. Han anför.

Det är visserligen riktigt att i lagrummet såsom enda förutsättning för rekvisition av släckningshjälp nämnes att brand »tagit eller hotar att taga större omfattning». Men vid behandlingen av 9 § brandlagen framhölls av vederbörande utskott bland annat:

»Såsom förutsättning för att skyldighet att lämna eldsläckningshjälp skall föreligga stadgas sålunda enligt förslaget, att brand skall ha tagit eller hotar att taga större omfattning. Förslaget fäster sålunda efter ordalagen avseende endast vid brandens omfattning i och för sig men däremot icke vid förhållandet mellan brandens omfattning och den hjälpsökande kommunens resurser, alltså hjälpbehovet. Så tolkad skulle lagen emellertid leda till otillfredsställande resultat. Uppenbart är ju att t. ex. en landskommun i Stockholms närhet kan behöva hjälp av huvudstadens brandkår för släckning av en brand av sådan storlek att, om branden i stället utbrutit inom staden, stadens brandkår ensam kunnat släcka densamma. Det skulle därför kunna ifrågasättas att lagen skulle omformuleras så, att hjälpbehovet, icke brandens omfattning i och för sig, sattes som norm för skyldigheten att lämna släckningshjälp. Då emellertid även den föreslagna lydelsen torde medgiva den tolkningen, att hänsyn skall tas till brandens storlek i förhållande till kommunens resurser, finner utskottet skäl icke föreligga att föreslå ändring i Kungl. Maj:ts förslag.»

Av vad nu sagts torde med önskvärd tydlighet framgå, att man icke med fog kan påstå att 9 § fått en alltför snäv utformning. I detta sammanhang må ytterligare framhållas, att riksbrandinspektören såväl 1945 som 1950 utfärdat särskilda anvisningar (statens brandinspektions cirkulär nr 3 och 14), i vilka cirkulär bland annat släckningsavtalen berörts. Riksbrandinspektören är medveten om att släckningsavtal upprättats i mycket stor

utsträckning. Dylika avtal ha träffats såväl för kommuner i sin helhet som för delar av en kommun. Såvitt riksbrandinspektören kunnat finna, ha de ingångna släckningsavtalen medgivit ett snabbt och effektivt eldsläckningsarbete. Ytterligare må här framhållas, att lämnandet av släckningshjälp icke är bundet vid avtalsområdets gränser. Dylik hjälp skall lämnas utöver gränserna, om förhållandena så medgiva, d. v. s. att den egna säkerheten icke eftersättes. För sådan hjälp — utöver gränserna — utgår jämväl ersättning enligt gängse grunder. I fråga om kostnaderna för lämnande av släckningshjälp, så är det riktigt att riksbrandinspektören utfärdat en s. k. maximitaxa år 1945. Denna taxa har otvivelaktigt använts i mycket stor utsträckning. Den ersättes i dagarna av en ny taxa — nu ej längre kallad maximitaxa — som betydligt utvidgar kommunernas möjligheter att erhålla ersättning för de verkliga kostnaderna.

Vad slutligen beträffar frågan om vem som skall begära hjälp, så har även denna fråga berörts i föreliggande motion. Enligt riksbrandinspektörens mening bör bestämmelsen i 9 § brandlagen icke tolkas alltför snävt. Riksbrandinspektören anser sålunda, att med brandchef i här ifrågavarande hänseende bör jämföras den av brandbefälet — vice brandchef, brandmästare eller brandförman — som i brandchefs ställe för befälet å en brandplats. Huruvida andra kommunala befattningshavare böra medgivas rätt att begära släckningshjälp synes riksbrandinspektören däremot kunna ifrågasättas. I föreliggande sammanhang torde få hänvisas till följande uttalande av brandförvarsutredningen:

»Att förfarandet vid hemställan om eldsläckningshjälp knutits till brandcheferna i de båda kommunerna och icke till någon annan instans (brandstyrelse eller dylikt) har sin grund bland annat däri, att förfarandet måste så utformas, att det medger största möjliga snabbhet. Det torde för övrigt icke vara möjligt för annan befattningshavare eller myndighet att bättre bedöma behovet av och möjligheten till hjälp än just brandchefen.»

Utskottet.

I två av föreliggande tre motioner, nämligen i motionerna I: 316 och II: 396, framhålls i huvudsak angelägenheten av att brandförsvaret utformas på det ur ekonomisk synpunkt mest ändamålsenliga sättet, så att kommunernas kostnader för brandväsendet skall kunna begränsas. I detta syfte föreslår motionärerna att brandförfattningarna skall överses och frågan om brandförsvarets inre organisation utredas.

I motionen II: 227 hävdas främst, att gällande bestämmelser i bland annat 9 § brandlagen rörande släckningshjälp kommuner emellan icke är lyckligt avfattade. Utredning i detta hänseende begäres av motionärerna.

Införandet år 1944 av gällande brandlagstiftning innebar, att väsentligt ökade krav på åtgärder till förebyggande och släckning av brand kom att ställas på kommunerna. Betänkligheter, som hystes beträffande lagstiftningens ekonomiska konsekvenser för kommunerna, hindrade således icke dess genomförande. Härtill torde i någon mån ha bidragit, att man under

inverkan av världskriget önskade att snabbt åstadkomma ett effektivt brandförsvaret samtidigt med att civilförsvaret över huvud stärktes.

Svenska brandkårernas riksförbund och Svenska brandskyddsföreningen anser, som framgår av deras remissyttrande, att någon minskning av brandväsendets effektivitet nu icke kan medgivas. Under år 1952 uppgick brandskadeersättningarna till omkring 110 miljoner kronor. Av motionerna framgår, att kommunernas utgifter för brandförsvaret år 1952 utgjorde omkring 50 miljoner kronor eller något mindre än hälften av beloppet för brandskadeersättningarna. Redan av detta förhållande framgår enligt utskottets mening att kraftiga ekonomiska ansträngningar är befogade, därest brandskadorna därigenom kan motverkas.

Synnerligen angeläget är emellertid att medlen till brandväsendet på bästa sätt utnyttjas för sitt ändamål. I motionerna och vissa remissyttrandena framföres tvivel om att så är fallet. Med hänsyn härtill vill utskottet — utan att taga bestämd ståndpunkt till frågan huruvida belägg finnes för detta tvivel — uttala, att de under kriget tillkomna brandförfattningarna och den på grundval av dessa uppbyggda brandförvarsorganisationen bör bli föremål för översyn. Utskottet vill därför tillstyrka bifall till motionerna I: 316 och II: 396.

I samband med sagda utredning bör den fråga angående släckningshjälp, som beröres i motionen II: 227 och vilken enligt utskottets bedömning är av stor praktisk betydelse, tagas upp till prövning. Utskottet biträder således även detta motionsyrkande.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa

att riksdagen måtte med bifall till motionerna I: 316 och II: 396 samt motionen II: 227 i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om översyn av brandlagstiftningen och brandförsvarets organisation.

Stockholm den 23 april 1953.

På tredje lagutskottets vägnar:

HUGO OSVALD.

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herrar Osvald, Nils A. Larsson*, Lindahl, Ebbe Ohlsson, Grym, William Ohlsson och Georg Carlsson*;

från andra kammaren: herrar Andersson i Mölndal, Nyberg, fru Boman*, herrar Andersson i Ryggestad, Hansson i Skegrie, Carlsson i Stockholm, Persson i Tandö* och Nilsson i Östersund.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.